W04.20.0139/I/Vo

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Voorzitter

Postbus 20018
2500 EA Den Haag
T 070 318 30 33

Aan de Vice-President van de Raad van State
Dhr. mr. Th.C. de Graaf.

Den Haag, 7 mei 2020

Geachte heer De Graaf,

In haar vergadering van 7 mei 2020 heeft de Tweede Kamer der Staten-Generaal, op voorstel van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken, besloten om voorlichting te vragen aan de Afdeling advisering van de Raad van State over grondrechtelijke aspecten van (voor)genomen crisismaatregelen.

Ter informatie is voor u bijgevoegd de brief van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken aan de Kamer die aan dit verzoek ten grondslag ligt.

Namens de Kamer vraag ik u aan dit verzoek te voldoen.

Met vriendelijke groet,

Khadija Arib
Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal

Voorlichting over grondwettelijke aspecten van (voor)genomen crisismaatregelen

De Tweede Kamer heeft advies verzocht aan de Raad van State over de grondrechtelijke aspecten van (voor)genomen crisismaatregelen rond de coronapandemie.

Grondrecht

Sociaal grondrecht een inbreuk op een klassiek grondrecht met zich zou brengen - dient de beperkingsclausule van het klassieke grondrecht in acht te worden genomen. Dat betekent dat een klassiek grondrecht niet opzij kan worden gezet met een beroep op een zorgplicht die uit een sociaal grondrecht zou voortvloeien.

EU-verdragsrecht

Een belangrijke voorwaarde is verder dat de beperkingen op grond van het EVRM en het EU-Handvest noodzakelijk en proportioneel moeten zijn. Het EU-Handvest vereist specifiek dat beperkingen altijd de wezenlijke inhoud van grondrechten dienen te eerbiedigen. Daarbij erkent het EHRM dat verdragsstaten bij het nemen van preventieve maatregelen met het oog op de bescherming van de gezondheid een aanzienlijke beoordelingsruimte, ofwel 'margin of appreciation' hebben. Gelet op het onmiskenbaar zware belang van de volksgezondheid dat in het geding is, voldoen de noodverordeningen aan deze eisen.

Opmerking Raad van State

Verder gaat de Afdeling van de Raad van State alleen in op de grondrechten in de Grondwet, het EVRM en het EU-Handvest van de Grondrechten (EU-Handvest). Andere rechtsbronnen zoals internationale verdragen blijven buiten beschouwing van dit advies. Dat geldt ook voor de verhouding tussen de genomen maatregelen en het overige Unierecht.

(samenvatting IFUD of Human Rights)

De Nederlandse rechter is evenwel gebonden aan art. 94 Gw, ingevolge welke bepaling binnen het Koninkrijk geldende wettelijke voorschriften geen toepassing vinden, indien deze toepassing niet verenigbaar is met een ieder verbindende bepalingen van verdragen. Het EHRM dat verdragsstaten een aanzienlijke beoordelingsruimte, ofwel 'margin of appreciation' hebben wel op voorwaarde dat dergelijke maatregelen niet inconsequent zijn met haar andere verplichtingen onder internationaal recht 'een ieder verbindende bepalingen van verdragen' in de zin van de artikelen 93 en 94 van de Grondwet. Een verdrag legt afspraken tussen staten vast. Volgens het beginsel *pacta sunt servanda* – opgenomen in artikel 26 Weens Verdragenverdrag – zijn staten door de ondertekening van een verdrag gebonden de hierin opgenomen afspraken na te komen. Een internationaal gesloten verdrag is van toepassing binnen een staat volgens de daarvoor in het nationale recht gestelde regels.

In Nederland wordt deze doorwerking beheerst door de Grondwet – met name de artikelen 91, 93, 94 en 120 – en de Rijkswet goedkeuring en bekendmaking verdragen. Artikel 93 van de Grondwet luidt als volgt:

'Bepalingen van verdragen en van besluiten van volkenrechtelijke organisaties, die naar haar inhoud een ieder kunnen verbinden, hebben verbindende kracht nadat zij zijn bekendgemaakt.' Ook in artikel 94 Grondwet wordt de term 'een ieder verbindende bepalingen' gebruikt, ditmaal om aan te geven dat het mogelijk is om deze bepalingen voorrang te geven op nationale wettelijke voorschriften.Door rechters en in de literatuur gebruikte synoniemen voor 'een ieder verbindend' zijn 'directe werking' en 'rechtstreekse werking'.Particulieren kunnen op deze bepalingen een rechtstreeks beroep doen bij de rechter. Uiteindelijk moet de rechtbank kiezen.

Siracusa-beginselen
Deze maatregelen door de Staat moeten in overeenstemming zijn met de Siracusa-beginselen van 1984 betreffende de voorwaarden waaronder regeringen de mensenrechten kunnen beperken tijdens een noodsituatie op het gebied van de volksgezondheid.

De EU-verdragen over de mensenrechten zijn niet in het belang van de staten opgericht, maar in het belang van hun burgers. De Staat der Nederlanden misbruikt de MARGIN OF APPRICIATION in het belang en voordeel van de Staat door steeds de bovengrens of ondergrens van de margin of appriciation te verkiezen in het voordeel van de Staat Zelf. Hier bij de burgers steeds opnieuw met een kluitje in het riet sturen met betrekking tot hun mensenrechten.Op deze wijze drukt de Staat Hun fascistische agenda door,hierbij internationale verdragen opzij te schuiven, dus ook buiten de adviezen te houden. De internationale verdragen hebben geen margin of appriciation zoals bij EU-verdragen wel het geval. De Internationale verdragen hebben geen beoordelingsmarge, en moeten worden uitgelegd in het voordeel van de mensenrechten van de burgers.

Tweede Kamer, vergaderjaar 2011–2012, 31 570, nr. 22

Internationaal recht maakt rechtstreeks deel uit van de Nederlandse rechtsorde. Daarnaast gaat in ons land internationaal recht boven Nederlands recht. Bepaald is dat internationaal recht van een hogere orde is dan onze Grondwet.

Hoge Raad der Nederlanden

Rechterlijke toetsing aan een ieder verbindende internationale verdragsbepalingen. De bijdrage van de Nederlandse rechter aan het bevorderen van de internationale rechtsorde en de noodzaak dit te kunnen blijven doen. *Mariam Chébti*

Het monisme neemt tot uitgangspunt dat de internationale en nationale rechtsorde één rechtssysteem vormt. De toepassing van internationale normen in de nationale rechtsorde vindt rechtstreeks plaats, zonder tussenkomst van een regel van nationaal recht. In het geval van onverenigbaarheid tussen regels van internationaal en nationaal recht, dient het internationale recht voorrang dient te krijgen op het nationale recht.